Journal of Theory & Practice in Curriculum
Vol.21 (11); 2023, 493-526

دو فصلنامهٔ نظریه و عمل در برنامهٔ درسی
سال یازدهم، شمارهٔ ۲۱، بهار و تابستان ۱۴۰۲، ۵۲۶-۴۹۳

بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های طرح خوانا در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی[1]

Investigating the Amount of Atention Paid to Components of KhANA Plan in Content of the Persian Curriculum of Upper Elementary School

کریم مهدیخانلو[2]، سولماز نورآبادی[3*]

K. MahdiKhanloo, S. Nourabadi

چکیده: پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های طرح خوانا در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی انجام گرفت که از نظر روش، با تکنیک تحلیل محتوا و بر اساس آنتروپی شانون بود. جامعه پژوهش کتاب‌های فارسی دوره دوم ابتدایی و نمونه‌گیری مطرح نبود. ابزار گردآوری، سیاهه تحلیل محتوای محقق‌ساخته بود که روایی آن با نظرات استادان محترم برنامه درسی و مدرسان استانی طرح خوانا تأیید گردید. پایایی آن نیز توسط مدرسان طرح خوانا انجام و ضریب توافق ۸۵ صدم بدست آمد. بر اساس یافته‌های این پژوهش، میزان توجه به مؤلفه مهارت‌های زبانی طرح خوانا در محتوای برنامه درسی فارسی چهارم ۸۰، پنجم ۸۰، ششم ۸۵ درصد؛ و در مجموع فارسی سه پایه دوره دوم ۸۲ درصد و میزان توجه به مؤلفه آداب و مهارت‌های زندگی طرح خوانا (ادب، مسئولیت‌پذیری و جرأت‌ورزی) در محتوای فارسی چهارم ۵۵، پنجم ٤٧، ششم ٤٢ و در مجموع ٤٨ درصد می‌باشد.

واژگان کلیدی: مدرسه خوانا، برنامه درسی فارسی، دوره ابتدایی، تحلیل محتوا.

Abstract: The present research was conducted with the aim of investigating the level of attention paid to the components of the readable design in the content of the Persian curriculum of the upper elementary school, which was based on the method of content analysis and Shannon entropy. The research community of Persian books of the second elementary school and sampling was not considered. The collection tool was a content analysis list made by the researcher, the validity of which was confirmed by the opinions of respected curriculum professors and provincial teachers of KhANA Plan. Its reliability was also determined by the teachers of the reading plan and the agreement coefficient was 85 percent. Based on the findings of this research, the amount of attention paid to language skills component of KhANA plan in the content of the fourth grade Persian curriculum, is 80 percent, fifth grade 80, and sixth grade 85 percent, and in total, 82 percent of third-grade Persian in upper elementary school. In addition, the amount of attention paid to the component of manners and life skills in KhANA plan (politeness, responsibility and courage) in persian content is 45%, 5th 47%, 6th 42% and in total 48%.

Keywords: KhANA School, Persian Curriculum, Elementary Course, Content Analysis.

۱. تاریخ دریافت مقاله: ۱٤۰۱/۰۸/۰۵، تاریخ پذیرش: ۱٤۰۲/۰٤/۱۲

۲. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه شاهد تهران ، ایران، رایانامه mehdikhanlokarim@gmail.com

۳. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد .تهران، ایران، (نویسنده مسئول) رایانامه nourabadi@shahed.ac.ir

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مقدمه

آموزش و پرورش در تمامی دنیا اهمیت منحصر به فردی دارد. یکی از دلایل اهمیت آن تربیت نیروی انسانی است. جزنی (۱۳۹٤) منابع انسانی را به عنوان قلب تحول می‌داند. بدیهی است که شروع تربیت این سرمایه در دوران ابتدایی و حتی پیش-دبستانی آغاز می‌شود. «امروزه تحقیقات جدید نشان داده است که آموزش ابتدایی نقش مهمی در کاهش فقر و تحقق برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی دارد» (اشرفی، ۲۰۲۱؛ ۲). «دوره ابتدایی را به عنوان «پنجره فرصت[1]» در آموزش و پرورش نیز نام می‌برند؛ به گونه‌ای که اگر این فرصت از دست برود، امکان جایگزینی آن تقریباً وجود ندارد» (ادیب‌منش و صدر، ۱٤۰۰؛ ۲۲٤). اورکین وندیا[2] (۲۰۱٦) معتقد است در دوره ابتدایی به جهت انعطاف‌پذیری، کسب مهارت‌های زندگی بهتر اتفاق می‌افتد و جهان به سرعت در حال تغییر است و ما نمی‌توانیم با آن همراه شویم، پس لازم است دانش-آموزان برای زندگی آماده شوند. یکی از مهمترین راههای رسیدن به خواسته‌ها و تحقق اهداف در دوره ابتدایی، برنامه‌ریزی درسی و خروجی آن، برنامه درسی[3] است. «برنامه درسی می‌تواند با بازسازی منطقی دانش و تجربه، زمینه رشد دائمی یادگیرنده در زمینه-های مهارت‌های اجتماعی و شخصی را فراهم کند» (اشنایدر[4]، ۲۰۱۸؛ ۱۵ به نقل از ادیب‌منش و صدر، ۱٤۰۰؛ ۲۵۱). تمامی کتب درسی در برنامه‌های درسی حائز اهمیت هستند؛ اما در این میان، کتاب‌های فارسی به عنوان یکی از مهم‌ترین کتب دوره ابتدایی در ارتقاء و تقویت مهارت‌های زبانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. زیرا «این کتاب‌ها،

1. Opportunity Window
2. Orkin, Wendia
3. Curriculum
4. Schneider

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

منبع زبان، اندیشه، و باورهای دانش‌آموزان در دوران بزرگسالی به شمار می‌روند و این محتوا به طور مستقیم با هویت دانش‌آموزان مرتبط می‌شود، و لازم است در قالب اهداف برنامه درسی باشد» (قربانپورآرانی، زراعی و باقری، ۱٤۰۰؛ ۱۸). دانش‌آموزان وقتی نتوانند بخوانند، عملاً در سایر دروس نیز حرفی برای گفتن ندارند. این عمل خواندن با کتب فارسی آغاز و در ادامه نیز با آن تقویت و گسترش می‌یابد. یکی از محیط‌هایی که می‌تواند به این مهارت‌ها جامه عمل بپوشاند، مدارس هستند. مدارس کانون اصلی آموزش و پرورش هستند و ضرورت توجه به آموزش و پیامدهای حاصل از آن از مدارس آغاز می‌شود (هاشمی و همکاران، ۱٤۰۰). در راستای رسیدن به اهداف اسناد بالادستی کشور، طرحی به نام «طرح مدرسه خوانا » تدوین شده است که از سال ۱۳۹۹در مدارسی اجرا می‌شود.

در واژه خوانآ، خوا (خواندن)، ن (نوشتن) و آ (آداب و مهارت‌های زندگی) است. طرح خوانا دارای اهداف کمّی و کیفی بوده که در بخش اهداف کمّی آن، ارتقاء سطح عملکرد تحصیلی ۷۰ درصد دانش‌آموزان در ابعاد مختلف خواندن و نوشتن در ارزشیابی پایانی به سطح خوب و خیلی‌خوب؛ و در بخش اهداف کیفی، بهبود و ارتقای آداب و مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان (ادب، مسئولیت‌پذیری و جرأت‌ورزی)، بهبود و ارتقای کیفیت نوشتن؛ بهبود و ارتقای خواندن؛ بهبود و ارتقای گفتن و شنیدن مطرح است. طرح خوانا شامل تقویت و ارتقای تلفیقی، مشارکتی و مدرسه‌محور، مهارت‌های چهارگانه زبانی، و آداب و مهارت‌های زندگی است. به این صورت که مهارت‌های زندگی را با استفاده از مهارت‌های زبانی و تلفیق خرده مؤلفه‌های زبانی آموزش می‌دهد که این امر موجب تقویت مهارت‌های زبانی و مهارت‌های زندگی می‌شود. (معاونت آموزش ابتدایی، ۱٤۰۰). در جهت اهمیت آموزش تلفیقی گفته می‌شود که «آموزش‌های

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

تلفیقی و ترکیبی می‌تواند موجب توسعه سرمایه فرهنگی شود و این سرمایه موجب زندگی بهتر می‌شود» (نانسی و لورا[1]، ۲۰۲۲).

با توجه به جدید بودن طرح خوانا، ضرورت دارد که ابعاد و مؤلفه‌های مختلف این طرح از زوایای مختلف مورد بررسی قرار گیرد تا نقاط قوت و ضعف آن مشخص گردد. این امر ضمن روشن شدن و شفافیت در مؤلفه‌های طرح خوانا و میزان توجه به آنها در محتوای برنامه درسی فارسی، به مجریان و برنامه‌ریزان می‌تواند کمک کند که برنامه‌ریزی بهتری صورت گیرد و باعث کیفیت‌بخشی به مؤلفه‌های مورد نظر شود.

بیان مسأله

امروزه، جهان با بحران یادگیری مواجه است؛ در حالی که میلیون‌ها کودک برای اولین بار وارد سیستم آموزشی شده‌اند، بسیاری از آن‌ها حتی پس از چندین سال تحصیلی در دبستان نمی‌توانند بخوانند، بنویسند یا ریاضیات پایه انجام دهند (بوریسووا و همکاران[2]، ۲۰۲۰). نتایج مطالعات، نظر متخصصان امر، نتایج آزمون‌های بین‌المللی مانند پرلز[3]، گویای این است که در برنامه درسی فارسی و مهارت‌های زبانی کاستی‌هایی وجود دارد. بر اساس نتایج به دست آمده از مطالعات بین‌المللی پرلز، کشور ایران در سال ۲۰۰۱ رتبه ۳۲ از ۳۵، در سال ۲۰۰۶ رتبه ۴۰ از ۴۵، در سال ۲۰۱۱ رتبه ۳۸ از ۴۵ و در سال ۲۰۱۶ رتبه ۴۵ از ۵۰ (مجدفر، قاسم‌پورمقدم و نقی‌زاده، ۱۳۹۷) و درسال ۲۰۲۱ رتبه ۵۳ از ۵۷ را کسب نموده است (روزنامه رسالت، ۱۴۰۲). قرار داشتن دانش‌آموزان پایین‌تر از سطح تسلط نسبی (خیلی‌خوب و خوب) در مهارت خواندن

1. Nancy & Laura
2. Borisova, et al
3. Pirls

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

(سلسبیلی، ۱۳۹۸) نیز نمونه دیگری است. همچنین بر اساس «شاخص رفاه لگاتوم[1]» کشور ایران بطور کلی رتبه ۱۲۳ از ۱۶۷ و بطور خاص در شاخص «آموزش»، که عملکرد کشورها را در زمینه دسترسی به آموزش، کیفیت آموزشی و سرمایه انسانی مورد سنجش قرار می‌دهد رتبه ۷۵ از بین ۱۶۷ کشور را کسب نموده است (لگاتوم، ۲۰۲۱؛ ۲۳).

همانطور که بیان شد، طرح خوانا بر مهارت‌های زبانی و مهارت‌های زندگی تأکید دارد. برنامه درسی فارسی دوره ابتدایی نیز بر مهارت‌های زبانی و مهارت‌های زندگی تأکید دارد. در اصل دوم از اصول حاکم بر برنامه درسی فارسی دوره ابتدایی آمده است: «در برنامه فارسی دوره ابتدایی اصل بر پرداختن به جنبه‌های کاربردی و مهارت‌های زبانی است» و در اصل سوم نیز آمده است: «برنامه باید بتواند زمینه‌ساز ارتقای آداب و مهارت‌های زندگی در کودکان باشد» (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۹۵؛ ۲). بنابراین با توجه به تأکید بر مهارت‌های زبانی و مهارت‌های زندگی، هم در طرح خوانا و هم در محتوای برنامه درسی فارسی، **مسأله اصلی این است که به مؤلفه‌های طرح مدرسه خوانا (مهارت‌های زبانی، آداب و مهارت‌های زندگی) در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی به چه میزان توجه شده است؟**

پرسش‌های پژوهش

۱) به مؤلفه‌های مهارت‌های زبانی طرح خوانا، در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی به چه میزان توجه شده است؟

[1]. The Legatum Prosperity Index

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

۲) به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی طرح خوانا در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی به چه میزان توجه شده است؟

مبانی نظری

تقویت و پرورش مهارت‌های زبانی مختص شغل خاصی نیست، بلکه گستره آن تمام جامعه را شامل می‌شود. «گستره تأثیر مهارت‌های زبانی چنان است که تمامی فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی افراد و به تبع آن جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد» (دانشگر، ۱۴۰۰؛ ۴۹۶). مهارت‌های زبانی به عنوان شاه‌کلید ورود به دنیای یادگیری می‌باشند. «بر پایه برنامه درسی فارسی، تقویت مهارت‌های زبانی، هدف اصلی آموزش است» (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۹۴؛ ۳). مهارت‌های زبانی به خرده مهارت‌هایی تقسیم می‌شود که در گذر زمان تغییراتی داشته است. «از نظر بلاک[1]، هنرهای زبانی شامل صحبت کردن، گوش دادن، خواندن، نوشتن، مشاهده‌گری[2]، و ارائه[3] می‌باشد که چهار مورد اول از دیرباز مهارت زبانی محسوب شده‌اند و با رشد رسانه‌های دیداری، مشاهده‌گری و ارائه نیز به آن‌ها اضافه شده‌اند» (نجفی پازکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ ۱۰۴). از آن جهت که مهارت‌های چهارگانه زبانی و آداب و مهارت‌های زندگی، اهداف اصلی و اساسی آموزش و پرورش به ویژه در دوره ابتدایی هستند؛ موضوع پرداختن و تقویت موارد ذکر شده، اهمیت ویژه‌ای می‌یابد (معاونت آموزش ابتدایی، ۱۴۰۰).

1. Block
2. Viewing
3. Presentation

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

اولین مهارت زبانی گوش دادن است. مهارت گوش دادن می‌تواند به بهبود مهارت‌های دیگر زبانی کمک شایانی کند؛ چرا که تا خوب شنیده نشود، نمی‌توان خوب صحبت کرد، خوب خواند و خوب نوشت. الزمیل[1] (۲۰۲۱) معتقد است گوش دادن اغلب چالش برانگیزترین مهارت زبانی یادگیری در نظر گرفته می‌شود؛ مهارتی که برای درک جهان و ایجاد ارتباط مؤثر است. یکی از راه‌های تقویت مهارت گوش‌دادن، استفاده از رسانه‌های آموزشی و برخی از نرم‌افزارهاست که می‌تواند مهارت شنیداری را در دانش‌آموزان بهبود ببخشد و در آن‌ها علاقه ایجاد کند (آروان و همکاران[2]، ۲۰۲۰). استفاده از اجرای نمایش، ویدئوهای تعاملی، داستان‌های دیجیتال، تماشای ویدئو و پاسخ به سؤالات یا بحث درباره آن می‌تواند بر مهارت‌های شنیداری و گفتاری دانش‌آموزان تأثیر بگذارد و این امر باعث خودکارآمدی، خود تنظیمی و اعتماد به نفس دانش‌آموزان می‌شود (محمد[3]، ۲۰۲۲).

صحبت کردن و سخن گفتن نیز در زندگی و عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بسیار ضروری است. توجه کافی به رشد و مهارت شفاهی زبان (گفتن و شنیدن) به بهینه‌سازی برنامه آموزش خواندن و نوشتن در دبستان کمک شایانی خواهد کرد. به همین جهت پرورش مهارت سخن گفتن و مهارت شفاهی زبان امری مهم است (زندی، ۱۳۹۹). بیشترین استراتژی یادگیری زبان برای مهارت‌های گفتاری، راهبردهای فراشناختی و پس از آن، راهبردهای شناختی هستند. یادگیرندگانی که از راهبردهای فراشناختی استفاده می‌کنند، قادر به نظارت بر فرایند یادگیری خود هستند. در این

1. Alzamil, J.
2. Aruan, l, et al.
3. Mohammed, T

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

راهبرد دانش‌آموزان می‌توانند استراتژی یادگیری خود را تنظیم و عملکرد خود را ارزیابی کنند (کهینگ و یونس[1]، ۲۰۲۱).

مهارت زبانی دیگر خواندن است. سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (۲۰۱۰) مطرح می‌کند که اساساً مهارت سواد خواندن به عنوان توانایی درک اشکال زبان نوشتاری در نظر گرفته می‌شود. با این حال اکنون درک ما از سواد خواندن تغییر کرده و تعریف سواد خواندن گسترش یافته است (دیلکچی[2]، ۲۰۲۲). «سواد خواندن، توانایی درک و استفاده از آن اشکال زبان نوشتاری است که مورد نیاز جامعه یا فرد بوده و برای آن‌ها ارزشمند است. خوانندگان می‌توانند از متون به اشکال مختلف معنا بسازند. آن‌ها می‌خوانند تا یاد بگیرند، در جمع خوانندگان در مدرسه باشند و از زندگی روزمره لذت ببرند» (مرکز مطالعات بین‌المللی پرلز[3]، ۲۰۲۱؛ ۱۰). خواندن می‌تواند مهارت‌های تفکر انتقادی را توسعه دهد.

مهارت زبانی دیگر، نوشتن است. نوشتن عالی‌ترین مرحله مهارت‌های زبانی است (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۹۵). «نوشتن فرایند سازماندهی و انتقال ایده‌ها و افکار به شکل نوشتاری با نمادهای نوشتاری به عنوان بازنمایی یک زبان است» (سومارنو و همکاران[4]، ۲۰۲۲؛ ۵۲۴). نوشتن مهارتی برای یادگیری و خودتنظیمی است که باعث رشد مهارت‌های خودتنظیمی و برنامه‌ریزی بهتر فرد و در ادامه باعث پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود (کیالپ و همکاران[5]، ۲۰۲۲). در نوشتن، منابع زبانی و فراشناخت تأثیر بالایی در موفقیت و خوب نوشتن دارند. منظور از منابع زبانی همان

1. Kehing, K. L; & Yunus, M. M.
2. Dilekci
3. Center for International Studies
4. Sumarno, et al.
5. Kayaalp, et al.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

علائم نگارشی، املایی، جنبه‌های دستوری و فراشناخت نیز بـه آگـاهی دربـاره نوشـتن خود اشاره دارد (مزا و همکاران[1]، ۲۰۲۱).

در طرح خوانا هر یک از مهارت‌های زبانی دارای مراحلی است کـه بیـان مـی‌شـود: گوش‌دادن از سه بخش: ۱- دقت و تمرکز مداوم حواس، ۲- درک و پردازش پیام و ۳- بازآوری و نقد پیام؛ صحبت کردن از سـه بخـش مفهـوم‌سـازی، شـکل‌دهـی و تولیـد؛ خواندن از چهار بخش روخوانی، روان‌خوانی، درک مطلب و خواندن انتقادی؛ و نوشتن از چهار بخش رونویسـی- درسـت‌نویسـی- خـوش‌خطـی، نوشـتار توصـیفی، نوشـتار گزارشی و نوشتار داستانی تشکیل می‌شود که هر کدام از این بخش‌ها خرده‌مهارت‌هایی نیز دارد (معاونت آموزش ابتدایی، ۱٤۰۰).

مهارت‌های زندگی یکی دیگر از مؤلفه‌های مطرح در طـرح خوانـا و برنامـه درسـی فارسی است. مهارت‌های زندگی به توانایی عملی و مهارت‌هـایی اطـلاق مـی‌شـود کـه منجر به رفتارهای مثبت و سازگارانه می‌شود و بر اساس موفقیت، توانمندی و شادکامی در زندگی روزمره بکار می‌رود (اسماعیل‌زاده، ۱۳۹۱). کسـانی کـه مهـارت‌هـای تفکـر درجه بالایی دارند و از مهارت تفکر انتقادی خوبی برخوردارند، می‌توانند از پـس حـل مسائل که در زندگی رخ مـی‌دهـد، بـه خـوبی برآمـده و بـا اسـتفاده مـؤثر از دانـش و راهبردهای خود راه‌حل‌های خلاقانه زیادی در حل مسائل و مشکلات خود تولید کننـد (بوران و کاراکوز[2]، ۲۰۲۲). در طرح خوانا به سه مهارت زندگی «ادب، مسئولیت‌پـذیری و جرأت‌ورزی» توجه و پرداخته شده است:

1. Meza, et al.
2. Boran, M, and Karakus, F.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

- ✓ ادب: به رعایت آگاهانه و با اختیار و حفظ شأن و جایگاه، ارزش، حقوق، احترام و منزلت خود و دیگران که شامل خانواده، دوستان، هموطنان و هم‌نوعان و محیط‌ها که شامل اماکن، طبیعت و محیط زیست می‌شود، گفته می‌شود؛
- ✓ مسئولیت‌پذیری: یعنی اینکه ما نسبت به خداوند متعال، خودمان و دیگران تعهد، وابستگی و مسئولیت داریم؛
- ✓ جرأت‌ورزی: یعنی اینکه ما توانایی «نه گفتن» داشته باشیم و نسبت به محیط خود آگاهانه، آزادانه و به صورت خودکنترلی اظهارنظر و مخالفت یا موافقت خود را اعلام کنیم (معاونت آموزش ابتدایی، ۱۴۰۰).

پیشینه پژوهشی

با توجه به جدید بودن طرح خوانا پژوهش‌های اندکی در این خصوص انجام شده که این پژوهش‌ها عمدتاً با موضوع اثربخشی طرح خوانا بوده است. بررسی پژوهش‌های دهقان مقدم (۱۴۰۱)، اکبریان (۱۴۰۱)، اسدی (۱۴۰۰)، رنجبری، رنجبری و افراشته (۱۴۰۰) و عباس‌آبادی (۱۴۰۰) نشان می‌دهد، اجرای این طرح برای دانش‌آموزان مؤثر بوده و منجر به نتایجی چون بهبود مهارت‌های زبانی، ارتباط مؤثر، افزایش نشاط در هنگام یادگیری دروس، افزایش علاقه‌مندی به یادگیری، مطالعه و کتابخوانی، افزایش اعتماد به نفس، تقویت درک مطلب و مسئولیت‌پذیری شده است. در خصوص نتایج این پژوهش‌ها به نظر می‌رسد اگر در هر موضوعی کار، تلاش و تمرین شود به شرطی که قواعد و اصول و چگونگی اجرای آن را بلد باشیم؛ حتماً نتایج خوبی به دست خواهد آمد. البته در محتوای برنامه درسی نیز تاکید بر مهارت‌های زبانی و مهارت‌های زندگی می‌شود و اینکه نتایج خیلی مورد قبول نیست، علت‌های زیادی دارد. شاید عدم

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

اجرای صحیح یا عدم اطلاع کافی از اهداف یا حجم زیاد کتب، چندپایه بودن، کمبود امکانات و خیلی موارد دیگر دخیل باشد که بحث مجزایی را می‌طلبد.

در بررسی پژوهش‌های خارجی، چنین طرحی یافت نشد. اما به طور مجزا مهارت‌های زبانی و مهارت‌های زندگی را مورد بررسی و پژوهش قرار داده‌اند. در خصوص مهارت‌های زبانی، نتایج پژوهش‌های انجام شده مثل فرهت ساعت[1] (۲۰۲۲)، کیالپ و همکاران (۲۰۲۲)، کیلی‌ال و جولی‌ای[2] (۲۰۲۱)، دوران و همکاران[3] (۲۰۲۱)، ایلماز آبالی[4] (۲۰۲۰)، چوآ چین‌نی و همکاران[5] (۲۰۱۹)، کاراگوز و همکاران[6] (۲۰۱۷)، استولهانس[7] (۲۰۱۶) و آیودل[8] (۲۰۱۳) نشان می‌دهد تأکید و توجه بر مهارت‌های زبانی و استفاده از شیوه‌های گوناگون مثل خواندن تعاملی، یاد دادن به دیگران، نوشتن برای یادگیری، استفاده از کارتون، نرم‌افزارها، تلفن همراه، گفتگو با دیگران باعث تقویت و پرورش مهارت‌های زبانی و تقویت خرده‌مهارت‌های دیگری چون صحیح خواندن و درک مطلب، مهارت‌های خود تنظیمی، یکپارچه‌سازی اطلاعات آموخته شده، ارتقای بُعد گفتاری، رسیدن به سطوح بالای یادگیری، علاقه به یادگیری و در نتیجه به طور کلی باعث موفقیت تحصیلی و پیشرفت آنان می‌شود.

در خصوص مهارت‌های زندگی نیز بررسی نتایج پژوهش‌های انجام شده مثل ادیب‌منش و صدر (۱٤۰۰) که پژوهش‌های در این رابطه را مطالعه و جمع‌بندی کرده است، رحمانی و همکاران (۱٤۰۰)، حیدری (۱۳۹۹)، جوادی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)،

1. Ferhat Saat
1. Keeley, L. & Julie, E.
2. Duran, et al.
3. Betul Yılmaz ABAL.
4. Chua Chin Nee, et al.
5. Beytullah Karagöz, et al.
6. Sascha Stollhans.
7. Ayodele, M.O.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

قباخلو (۲۰۲۱)، کورموسیا و همکاران[1] (۲۰۱۸)، عبدالحلیم[2] (۲۰۱۵)، و آلبرتی و همکاران[3] (۲۰۱٤) نشان می‌دهد توجه به مهارت‌های زندگی، امری ضروری است و انجام و اجرای برنامه‌هایی که در رابطه با مهارت‌های زندگی هستند؛ موجب کاهش اضطراب، رشد عقلانی، عزت نفس دانش‌آموزان، تمرکز توجه، مشارکت، شناسایی و ابراز احساسات، توانایی کنترل پرخاشگری کلامی و فیزیکی، توانایی کنترل قربانی شدن، مهارت‌های دوستی، حل مساله، توانایی مسئولیت‌پذیری، نقش فعال آنان در زندگی و محیط شغلی، برنامه‌ریزی برای آینده، توانایی تفکر انتقادی و حل مسأله و در نهایت بهبود رشد و کیفیت زندگی می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت، کمّی؛ از نظر روش انجام، با تکنیک تحلیل محتوای کمّی؛ و از نظر هدف، کاربردی می‌باشد. جامعه اطلاع‌رسان پژوهش حاضر، اسناد مربوطه، و کتاب‌های فارسی چهارم، پنجم و ششم ابتدایی چاپ ۱٤۰۱ می‌باشد. با توجه به محدود بودن جامعه پژوهش، نمونه و نمونه‌گیری مطرح نیست. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش فرم فیش‌برداری، سیاهه تحلیل محتوا، و جداول مقایسه‌ای بود. سیاهه تحلیل محتوای محقق‌ساخته با مطالعه دستورالعمل‌ها، شیوه‌نامه‌ها، مطالعه و بررسی تمام محتواهای تولید شده اعم از محتوای بارگذاری شده در کانال رسمی طرح خوانا در نرم‌افزار شبکه آموزشی دانش‌آموزی (شاد)، سخنرانی‌ها و جلسات تهیه گردید و محتوای کتب فارسی دوره دوم و راهنمای تدریس آن‌ها نیز بررسی و بخش‌های موجود در کتاب که مشخص و تفکیک شده است در سیاهه تحلیل محتوا آمد. برای

1. Ntina Kourmousi, et al.
2. Safaa M. Abdelhalim
3. Alberty, R. M.; et al.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

روایی آن از متخصصان برنامه درسی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران، و همچنین معلمان توانمند به عنوان مدرس طرح خوانا بهره گرفته شد. برای بررسی پایایی و اعتبار پژوهش نیز دو درس به عنوان نمونه انتخاب و با استفاده از سیاهه تحلیل محتوای محقق‌ساخته، توسط چهار نفر از مدرسان طرح خوانا در سطح منطقه‌ای و استانی همزمان با پژوهشگر تحلیل گردید و ضریب توافق ۸۵ صدم به دست آمد.

روش تجزیه و تحلیل نتایج و گردآوری داده‌ها با تکنیک تحلیل محتوای کمّی و استفاده از آنتروپی شانون بود. به این صورت که با مشخص و تعیین کردن «بخش‌های کتب فارسی دوره دوم» (متن درس، تصاویر، درست و نادرست، درک مطلب، واژه-آموزی، دانش‌زبانی، قصه‌گویی و صندلی صمیمیت و ...) به عنوان واحد تحلیل و با بررسی محتوای کتاب‌های فارسی دوره دوم ابتدایی صورت گرفت و سپس در مرحله اول شمارش داده‌ها ثبت و آمارهای توصیفی- تحلیل داده‌ها انجام T و در مرحله دوم بهنجارسازی داده‌ها و در مرحله سوم بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت هر واحد به دست آمد.

یافته‌ها

پاسخ به پرسش نخست: توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زبانی طرح خوانا، در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی به چه میزان است؟

کتب فارسی در قالب دو کتاب «بخوانیم و نگارش»، دارای هفده درس و هر درس نیز دارای بخش‌هایی است. متن درس، تصاویر، درست و نادرست و درک مطلب در کل هفده درس جزء بخش اصلی کتاب در پایه چهارم و پنجم به حساب می‌آید و در تمام دروس ثابت است. ولی در پایه ششم بخش درست و نادرست حذف شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

در پایه چهارم واژه‌آموزی در هشت درس، دانش زبانی در هفت درس، تصویرخوانی و صندلی صمیمیت در سه درس، قصه‌گویی و صندلی صمیمیت در چهار درس، گوش کن و بگو در سه درس، نمایش در دو درس، بخوان و حفظ کن در هشت درس، بخوان و بیندیش و درک و دریافت در شش درس، روان‌خوانی در سه درس، حکایت در دو درس و مَثَل‌ها در شش درس آمده است. توزیع فراوانی هر یک از مؤلفه‌ها در جدول شماره ۱ می‌آید:

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی و نتایج آمار توصیفی مؤلفه‌های طرح مدرسه خوانا در محتوای کتاب فارسی پایه چهارم

مؤلفه‌ها	مهارت‌های زبانی				آداب و مهارت‌های زندگی		
خرده مؤلفه ها / بخش‌های دروس فارسی چهارم	گوش کردن	صحبت کردن	خواندن	نوشتن	ادب	مسئولیت‌پذیری	جرأت‌ورزی
متن درس	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۵	۱۴	۱۳
تصاویر	–	–	۱۷	–	–	۲	۲
درست و نادرست	۱۷	۱۷	۱۷	۲	–	۱۷	۲
درک مطلب	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	–	۱۷	۱۱
واژه‌آموزی	۸	٦	۸	۸	–	۱	–
دانش زبانی	۷	٦	۷	۷	–	۵	–
تصویرخوانی و صندلی صمیمیت	۳	۳	۳	–	۲	۳	۳
قصه گویی و	٤	٤	۲	–	۲	٤	٤

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مؤلفه‌ها	مهارت‌های زبانی				آداب و مهارت‌های زندگی		
خرده مؤلفه ها / بخش‌های دروس فارسی چهارم	گوش کردن	صحبت کردن	خواندن	نوشتن	ادب	مسئولیت‌پذیری	جرأت‌ورزی
صندلی صمیمیت							
گوش کن و بگو	۳	۳	۳	۳	۱	۳	۲
نمایش	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۲
بخوان و حفظ کن	۸	۸	۸	۱	۳	۸	۱
بخوان و بیندیش	–	–	٦	–	۵	٦	٤
درک و دریافت	٦	٦	٦	٦	–	٦	۳
روان‌خوانی	۳	۱	۳	–	۲	۲	۲
حکایت	۲	۲	۲	–	–	–	۲
مثل‌ها	٦	٦	٦	۲	–	٤	۵
جمع فراوانی	۱۰۳	۹۸	۱۲٤	٦۵	۳۱	۹٤	۵٦

تفاوت‌هایی در کتاب فارسی پایه چهارم و پنجم به چشم می‌خورد که مهمترین آنها عبارتند از: شعرخوانی و صندلی صمیمیت در پایه پنجم به جای قصه‌گویی و صندلی صمیمیت در پایه چهارم و در قسمت بخوان و حفظ کن در پایه پنجم خوانش و فهم نیز به آن اضافه شده است. بخش مَثَل‌ها در پایه پنجم حذف و بخش حکایت از دو

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مورد در پایه چهارم به شش مورد در پایه پنجم رسیده است. توزیع فراونی هـر یـک از مؤلفه‌ها در کتاب فارسی پنجم در جدول شماره ۲ می‌آید:

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی و نتایج آمار توصیفی مؤلفه‌های طرح مدرسه خوانا در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم

مؤلفه	مهارت‌های زبانی				آداب و مهارت‌های زندگی		
خرده مؤلفه ها / بخش‌های دروس فارسی پنجم	گوش کردن	صحبت کردن	خواندن	نوشتن	ادب	مسئولیت‌پذیری	جرأت‌ورزی
متن درس	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱٤	۱٦	۱۲
تصاویر	–	–	۱۷	–	–	–	۲
درست و نادرست	۱۷	۱۷	۱۷	–	–	۱۷	۲
درک مطلب	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	–	۱۷	۱۲
واژه‌آموزی	۸	۸	۸	۸	–	–	–
دانش زبانی	۷	٦	۷	۷	–	–	–
تصویرخوانی و صندلی صمیمیت	۳	۳	۳	–	۱	۳	۳
شعرخوانی و صندلی صمیمیت	۳	۳	۳	–	–	۳	۱
گوش کن و بگو	۳	۳	۳	۳	–	۳	۱
نمایش	۳	۳	۳	–	–	۳	۳

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مؤلفه	مهارت‌های زبانی				آداب و مهارت‌های زندگی		
خرده مؤلفه ها / بخش‌های دروس فارسی پنجم	گوش کردن	صحبت کردن	خواندن	نوشتن	ادب	مسئولیت‌پذیری	جرأت‌ورزی
بخوان و حفظ کن	٦	٦	٦	١	٤	٦	١
خوانش و فهم	٦	٦	٦	–	–	–	–
بخوان و بیندیش	–	–	٦	–	٥	٦	٥
درک و دریافت	٦	٦	٦	٦	–	٦	٥
حکایت	٦	٦	٦	٢	٢	٣	٤
جمع فراوانی	١٠٢	١٠١	١٢٥	٦١	٢٦	٨٣	٤٧

در فارسی خوانداری پایه ششم از بخش‌های کتاب کاسته شده است. در پایه ششم واژه آموزی در پنج درس، دانش زبانی در هفت درس، دانش ادبی در سه درس، گوش کن و بگو در سه درس، بخوان و حفظ کن و خوانش و فهم در شش درس، بخوان و بیندیش و درک و دریافت در شش درس، کارگاه درس‌پژوهی و حکایت در شش درس آمده است. تفاوت‌هایی در بخش‌های کتاب فارسی ششم نسبت به پایه‌های چهارم و پنجم به چشم می‌خورد که مهمترین آن‌ها عبارتند از: بخش‌های دانش ادبی و کارگاه درس‌پژوهی به بخش‌های کتاب اضافه شده و بخش‌های تصویرخوانی و صندلی صمیمیت، شعرخوانی و صندلی صمیمیت و نمایش حذف شده است. توزیع فراونی هر یک از مؤلفه‌ها در جدول شماره ۳ می‌آید:

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول شماره ۳- توزیع فراوانی و نتایج آمار توصیفی مؤلفه‌های طرح مدرسه خوانا در محتوای کتاب فارسی پایه ششم

مؤلفه	**مهارت‌های زبانی**				**آداب و مهارت‌های زندگی**		
خرده مؤلفه ها / **بخش‌های دروس فارسی ششم**	گوش دادن	**صحبت کردن**	خواندن	نوشتن	ادب	مسئولیت-پذیری	جرأت-ورزی
متن درس	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۳	۱٤	۱۰
تصاویر	–	–	۱۷	–	–	۲	۲
درک مطلب	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	–	۱۷	۱٦
واژه‌آموزی	۵	۵	۵	۵	–	–	–
دانش زبانی	۷	۷	۷	۷	–	–	–
دانش ادبی	۳	۳	۳	۳	–	–	–
گوش کن و بگو	۳	۳	۳	۳	۲	۳	۲
بخوان و حفظ کن	٦	٦	٦	–	۵	٦	۲
خوانش و فهم	٦	٦	٦	–	–	–	۱
بخوان و بیندیش	۲	۲	٦	–	۵	۵	٤
درک و دریافت	٦	٦	٦	٦	–	٦	٦
کارگاه درس پژوهی	٦	٦	٦	٦	–	٦	٤
حکایت	٦	٦	٦	–	۳	۱	۲
جمع فراوانی	۸٤	۸٤	**۱۰۵**	**٦٤**	**۲۸**	**٦۰**	**٤۹**

بر اساس یافته‌های پژوهش، جمع‌بندی، ترتیب و درصد پرداختن به مهارت‌های زبانی در جدول شماره ٤ مشاهده می‌شود:

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول شماره ٤- درصد میزان توجه به مؤلفه مهارت‌های زبانی در محتوای فارسی دوره دوم ابتدایی

مؤلفه اصلی	مهارت‌های زبانی				جمع کل
خرده مؤلفه	خواندن	گوش دادن	صحبت کردن	نوشتن	٤
فراوانی	٣٥٤	٢٨٩	٢٨٣	١٩٠	١١١٦
درصد فراوانی	٣١.٧٢	٢٥.٩٠	٢٥.٣٦	١٧.٠٢	١٠٠ درصد

بر اساس تحلیل یافته‌ها، برخی از بخش‌های کتب در سطوح بالاتری به هر یک از خرده مهارت‌های زبانی پرداخته است. این بخش‌ها همان‌هایی هستند که با هدف مشخص به تقویت مهارت مدنظر می‌پردازد. به عنوان مثال متن درس به عنوان اصلی‌ترین بخش کتاب، هر چهار خرده مهارت گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن را مورد پوشش قرار می‌دهد. به عنوان نمونه روش تدریس پیشنهادی ایفای نقش یا بحث گروهی، هم مهارت صحبت کردن و هم گوش دادن را به صورت اختصاصی پرورش می‌دهد. در کنار این، روخوانی متن درس توسط لوح فشرده صوتی، معلم یا دانش‌آموزان، مهارت خواندن و گوش دادن را پرورش داده و نوشتن نیز به صورت املا و یا تکمیل بخش‌های کتاب نوشتاری خرده مهارت نوشتن را مورد تقویت قرار می‌دهد. بخش‌های دیگر کتاب مثل شعرهای بخوان و حفظ کن، متن‌های بخوان و بیندیش، متن مَثَل و حکایت‌ها و روان‌خوانی عمدتاً با هدف تقویت خواندن می‌باشد؛ البته مهارت‌های زبانی در هم تنیده هستند و در یک بخش حداقل دو خرده مهارت زبانی مورد پوشش قرار می‌گیرند. مثلا وقتی شعری خوانده می‌شود، گوش دادن هم اتفاق می‌افتد.

فعالیت‌های دیگر کتاب مثل بخش‌های درست و نادرست، درک مطلب، درک و دریافت، واژه‌آموزی، دانش زبانی و دانش ادبی نیز عمدتاً با هدف تقویت درک مطلب تدوین شده‌اند. از آن جهت که درک مطلب نیز در تمام سطوح آن از ساده تا پیچیده، از

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

خرده مهارت‌های خواندن به حساب می‌آیند، این امر نیز به بحث خواندن و تقویت آن می‌پردازد. در اینجا نیز به جهت درهم‌تنیدگی مهارت‌های زبانی به تقویت سایر خرده مهارت‌ها مثل گوش دادن، صحبت کردن و نوشتن پرداخته می‌شود. به عنوان نمونه در پاسخ دادن به سؤالات درست و نادرست، درک مطلب و درک و دریافت، به صورت شفاهی یا کتبی بر روی برگه که تأکید بر این شده که تمام دانش‌آموزان به آن‌ها پاسخ دهند، اگر شفاهی باشد، مهارت صحبت کردن و گوش دادن؛ و اگر کتبی باشد، مهارت خواندن و نوشتن تقویت می‌شود.

در فعالیت‌های دیگر کتب فارسی دوره دوم به بخش‌های دیگری چون: تصویرخوانی و صندلی صمیمیت، قصه‌گویی و صندلی صمیمیت، و شعرخوانی و صندلی صمیمیت می‌رسیم که مشخصاً و به صورت ویژه اهداف آن تقویت مهارت زبانی صحبت کردن است. بر اساس چهارچوب مفهومی و خرده مهارت‌های طرح خوانا، این بخش از کتاب‌ها به لایه‌های عمیق صحبت کردن یعنی تولید کردن پرداخته و این مهارت را تقویت می‌کند. این امر جزء اهداف اصلی برنامه درسی فارسی می‌باشد. ضمن اینکه مهارت مشاهده‌گری و خوب دیدن و ارائه کردن نیز مورد توجه قرار می‌گیرد.

از فعالیت‌هایی که به صورت ویژه بحث گوش دادن را مورد تقویت قرار می‌دهد، بخش گوش کن و بگو می‌باشد. در این بخش تقریباً تمام لایه‌های گوش دادن یعنی تمرکز، درک و پردازش و بازآوری و نقد و زیرمؤلفه‌های آن تقویت می‌شود. در اینجا نیز سایر مهارت‌های زبانی تقویت می‌شوند، مثلاً بعد از گوش کن و بگو به سؤالات می‌رسیم و وقتی که می‌خواهیم ارزشیابی کنیم، پاسخ اگر به صورت شفاهی باشد، گوش دادن و صحبت کردن؛ و اگر به صورت کتبی باشد، خواندن و نوشتن تقویت می‌شود.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

در خصوص هر یک از مهارت‌های زبانی، پژوهش‌های مختلفی انجام شده و هر یک بُعدی از آن را مورد بررسی و پژوهش قرار داده است. در این پژوهش نیز یافته‌هایی که حاصل شد به این شکل است؛ غیر از بخش‌هایی که به صورت ویژه و با هدف مشخص به تقویت و پرورش مهارت‌های زبانی پرداخته، بقیه موارد و بخش‌ها به سطوح ساده و میانی تقویت مهارت‌های زبانی پرداخته است. این امر در هر یک از مهارت‌های زبانی خواندن، با پژوهش قادری‌دوست و دانای‌طوسی (۱۳۸۹)؛ درک مطلب نیز که از خرده مهارت‌های خواندن به حساب می‌آید، با پژوهش حمیدی‌نصرآباد و همکاران (۱۳۹۹)، حیدری و سیدکلان (۱۳۹۸) و حیدری (۱۳۹۹)؛ از لحاظ پرداختن پایین به مهارت زبانی نوشتن که در این پژوهش فراوانی کمتری در بین سایر مهارت‌های زبانی داشت، با پژوهش مختاری (۱۳۹۷)، مطلق (۱۳۹۸) و سلسبیلی (۱۳۹۹) که ضعف در مهارت نوشتن را مطرح می‌کنند، همسو است.

پاسخ به پرسش دوم: توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی طرح خوانا، در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی به چه میزان است؟

بر اساس فرم سیاهه تحلیل محتوا نسبت به تحلیل کتب فارسی پایه‌های چهارم، پنجم و ششم اقدام و فراوانی مربوط به هر بخش، ثبت شد. خرده مؤلفه ادب در پایه چهارم، پنجم و ششم در بخش‌های مختلف دروس به ترتیبِ بالاترین فراونی و در صد، در جدول شماره ۵ آمده است:

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول شماره ۵- توزیع خرده مؤلفه ادب در بخش‌های کتب فارسی دوره دوم ابتدایی

پایه	**بخش‌های کتاب فارسی به تفکیک هر پایه**							
پایه چهارم	متن درس	بخوان و بیندیش	تصویرخوانی و ص ص	روان- خوانی	قصه گویی و ص ص	نمایش	بخوان و حفظ کن	گوش کن و بگو
درصد	۸۸.۲۳	۸۳.۳۳	٦٦.٦٦	٦٦.٦٦	۵۰	۵۰	۳۷.۵	۳۳.۳۳
پایه پنجم	بخوان و بیندیش	متن درس	بخوان و حفظ کن	تصویر خوانی و ص ص	حکایت			
درصد	۸۳.۳۳	۸۲.۳۵	٦٦.٦٦	۳۳.۳۳	۳۳.۳۳			
پایه ششم	بخوان و بیندیش	بخوان و حفظ کن	متن درس	گوش کن و بگو	حکایت			
درصد	۸۳.۳۳	۸۳.۳۳	۷٦.٤۷	٦٦.٦٦	۵۰			

همانطور که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود بالاترین بخش‌هایی که به خرده مؤلفه ادب پرداخته است، متن بخوان و بیندیش‌ها و متن دروس می‌باشد. که تقریباً در هر سه پایه بالاترین درصدها به آن‌ها اختصاص دارد و در رتبه‌های اول تا سوم جدول قرار دارند. در سایر بخش‌ها نیز به خرده مؤلفه ادب پرداخته شده است که با درصد نمایش داده شده است و میزان توجه به آن مؤلفه را نشان می‌دهد.

جرأت‌ورزی در کتاب‌های فارسی سه پایه و در بین سه خرده مؤلفه در رتبه میانی بعد از مسئولیت‌پذیری قرار دارد. بخش‌هایی که خرده مؤلفه جرأت‌ورزی را تقویت می‌کند به تفکیک هر یک از بخش‌ها و پایه‌ها در جدول شماره ٦ آمده است:

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

جدول شماره ٦- توزیع خرده مؤلفه جرأت‌ورزی در بخش‌های کتب فارسی دوره دوم ابتدایی

پایه	بخش‌های کتاب فارسی به تفکیک هر پایه														
پایه چهارم	قصه گویی وص ص	تصویر خوانی وص ص	نمایش	حکایت	مثل	متن درس	گوش کن و بگو	بخوان و بیندیش	روان خوانی	درک مطلب	درک و دریافت	بخوان و حفظ کن	تصاویر	درست و نادرست	
درصد	١٠٠	١٠٠	١٠٠	١٠٠	٨٣.٣٣	٧٦.٤٧	٦٦.٦٦	٦٦.٦٦	٦٦.٦٦	٦٤.٧٠	٥٠	١٢.٥	١١.٧٦	١١.٧٦	
پایه پنجم	تصویرخوانی	نمایش	بخوان و بیندیش	درک و دریافت	متن درس	درک مطلب	حکایت	شعر خوانی	گوش کن و بگو	بخوان و حفظ کن	درست و نادرست	تصاویر			
درصد	١٠٠	١٠٠	٨٣.٣٣	٨٣.٣٣	٧٠.٥٨	٧٠.٥٨	٦٦.٦٦	٣٣.٣٣	٣٣.٣٣	١٦.٦٦	١١.٧٦	١١.٧٦			
پایه ششم	درک و دریافت	درک مطلب	گوش کن و بگو	بخوان و بیندیش	کارگـــــاه درس	متن درس	حکایت	بخوان و حفظ کن	خوانش و فهم	تصاویر					
درصد	١٠٠	٩٤.١١	٦٦.٦٦	٦٦.٦٦	٦٦.٦٦	٥٨.٨٢	٣٣.٣٣	٣٣.٣٣	١٦.٦٦	١١.٧٦					

نکته‌ای که قابل ذکر است اینکه علاوه بر متون دروس، متون بخوان و بیندیش‌ها، بخوان و حفظ کن و حکایت، سایر بخش‌ها نیز مثل درست و نادرست، درک مطلب، درک و دریافت به تقویت جرأت‌ورزی می‌پردازند. در این بخش‌ها شیوه تقویت جرأت‌ورزی به این شکل است که با پرسیدن سؤالات واگرا، نظرات شخصی دانش-

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

آموزان و به چالش کشیدن آن موجب تقویت این خرده مؤلفه می‌شود. مثلاً سؤال درک مطلب: «نظر شما درباره آن چهار واژه (خود، خلق، خلقت و خالق) چیست؟» یا سؤال «شما نظر کدام گروه را می‌پسندید؟ دلیل آن را برای کلاس بازگو کنید»، که در صفحه ۱۶ درس دوم پایه ششم آمده است، به تقویت جرأت‌ورزی می‌پردازد. در بخش‌های دیگر فارسی نیز مثل تصویرخوانی و صندلی صمیمیت، قصه‌گویی و صندلی صمیمیت، شعرخوانی و صندلی صمیمیت، اجرای نمایش و کارگاه درس‌پژوهی از این جهت که دانش‌آموزان در مقابل دانش‌آموزان دیگر و معلم قرار می‌گیرند و به بیان برداشت‌ها و نظرات خود می‌پردازند، جرأت‌ورزی آن‌ها تقویت می‌شود.

جدول شماره ۷- توزیع خرده مؤلفه مسئولیت‌پذیری در بخش‌های کتب فارسی دوره دوم ابتدایی

پایه چهارم	درصد	پایه پنجم	درصد
درست و نادرست	۱۰۰	درست و نادرست	۱۰۰
درک مطلب	۱۰۰	درک مطلب	۱۰۰
تصویرخوانی و ص ص	۱۰۰	تصویرخوانی و ص ص	۱۰۰
قصه گویی و ص ص	۱۰۰	شعرخوانی و ص ص	۱۰۰
گوش کن و بگو	۱۰۰	گوش کن و بگو	۱۰۰
نمایش	۱۰۰	نمایش	۱۰۰
بخوان و حفظ کن	۱۰۰	بخوان و حفظ کن	۱۰۰
بخوان و بیندیش	۱۰۰	شعر خوانی و ص ص	۱۰۰
درک و دریافت	۱۰۰	بخوان و بیندیش	۱۰۰
متن درس	۸۲.۳۵	درک و دریافت	۱۰۰
دانش زبانی	۷۱.۴۲	متن درس	۹۴.۱۱
روان خوانی	۶۶.۶۶	حکایت	۵۰
مثل ها	۶۶.۶۶.		
واژه آموزی	۱۲.۵		
تصاویر	۱۱.۷۶		

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

پایه چهارم	درست و نادرست	درک مطلب	تصویرخوانی و ص ص	قصه گویی و ص ص	گوش کن و بگو	نمایش	بخوان و حفظ کن	بخوان و بیندیش	درک و دریافت	متن درس	دانش زبانی	روان خوانی	مثل‌ها	واژه آموزی	تصاویر
پایه ششم	بخوان و حفظ کن	درک مطلب	گوش کن و بگو	بخوان و بیندیش	درک و دریافت	کارگاه درس پژوهی	متن درس	حکایت	تصاویر						
درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۸۲.۳۵	۱۶.۶۶	۱۱.۷۶						

خرده مؤلفه دیگر آداب و مهارت‌های زندگی، مسئولیت‌پذیری است. خرده مؤلفه مسئولیت‌پذیری در بین سه خرده مؤلفه مهارت‌های زندگی، بیشترین فراوانی را دارد. علاوه بر متون خواندنی (متن درس، بخوان و بیندیش، اشعار بخوان و حفظ کن، حکایت و روان‌خوانی) بخش‌های دیگر مثل سؤالات درست و نادرست، درک مطلب، درک و دریافت و گوش کن و بگو هستند که دانش‌آموزان مؤظف هستند به صورت انفرادی به سؤالات پاسخ دهند. این مسئولیت پاسخ‌گویی، مسئولیت‌پذیری را در دانش-آموزان تقویت می‌کند. از بخش‌های دیگر که به صورت کامل مسئولیت‌پذیری را پرورش می‌دهند، می‌توان به تصویرخوانی و صندلی صمیمیت، قصه‌گویی و صندلی صمیمیت، شعرخوانی و صندلی صمیمیت، نمایش و بخوان و حفظ‌کن اشاره کرد. در این بخش‌ها دانش‌آموز مسئولیت قبول می‌کند که مثلاً در تصویرخوانی، قصه‌گویی و شعرخوانی خود را برای گفتن آنچه که فهمیده، بر روی صندلی صمیمیت، که همان

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

صندلی معلم است آماده کند. در نمایش نیز مسئولیت اجرای نقش، در بخوان و حفظ-کن مسئولیت حفظ شعر، در بخش کارگاه درس پژوهی مسئولیت مطالعه، پژوهش و ارائه را بر عهده دارد و باعث تقویت این حس می‌شود.

همانطور که در جداول و توضیحات بالا بیان شد، میزان پرداختن و توجه به آداب و مهارت‌های زندگی در فارسی نسبت به مهارت‌های زبانی در سطح پایین‌تری قرار دارد. این امر با پژوهش جوادی‌پور و همکاران (۱۳۹۳) که بیان کرده اهداف دوره ابتدایی به طور قابل قبولی مهارت‌های اساسی زندگی را تحقق بخشیده، و پژوهش ادیب‌منش (۱۴۰۰) و قباخلو (۲۰۲۱) که بیان کرده‌اند مهارت‌های زندگی در دوره ابتدایی در حد متوسطی است، همسو است. خرده مؤلفه ادب فراوانی کمتری نسبت به دو خرده مؤلفه دیگر داشت. این امر با پژوهش حیدری (۱۳۹۹) که بیان داشته بود مؤلفه‌هایی مثل احترام و مهربانی که نشانگر ادب هستند، فراوانی کمتری داشته و در سطح پایینی بوده است؛ همسو است.

بحث و نتیجه گیری

طرح خوانا برای جبران کاستی‌ها و خلاءها در حوزه آموزش وارد شد. پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های طرح خوانا در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی انجام شد. این پژوهش از نوع کاربردی و از نظر ماهیت، کمّی و از نظر شیوه انجام، با تکنیک تحلیل محتوا و بر اساس آنتروپی شانون انجام شد. جامعه پژوهش، اسناد مربوطه و کتاب‌های فارسی دوره دوم ابتدایی بود. با توجه به محدود بودن جامعه از نمونه‌گیری استفاده نشد و همه کتاب‌های فارسی دوره دوم مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

سیاهه تحلیل محتوا به عنوان ابزار گردآوری داده‌های پژوهش ساخته شد و از آن برای تحلیل محتوای کتب فارسی استفاده گردید. واحد تحلیل در این پژوهش، بخش (بخش‌های مربوط به یک درس مانند متن درس، تصاویر، درست و نادرست، درک مطلب، واژه‌آموزی و ...) در نظر گرفته شد؛ زیرا با این شیوه بهتر ودقیق‌تر می‌توانستیم محتوا و میزان توجه به مؤلفه‌ها را مورد بررسی و تحلیل قرار دهیم. داده‌ها در قالب فراوانی گردآوری و سپس نسبت به بهنجارسازی داده‌ها اقدام و بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت هر یک از مؤلفه‌ها با استفاده از روش آنتروپی شانون انجام شد. برای روایی و پایایی، سیاهه تحلیل محتوا در اختیار اساتید برنامه درسی، مدرسان طرح خوانا در سطح منطقه، استان و کارشناسان مربوطه در سطح استان و وزارت قرار گرفت و روایی آن تأیید گردید و برای پایایی هم در اختیار مدرسان و کارشناسان طرح خوانا در سطح استان قرار گرفت و همزمان با پژوهشگر چهار نفر دیگر نسبت به تحلیل محتوای درس اول فارسی اقدام نمودند و ضریب توافق ۸۵ صدم به دست آمد و سپس نسبت به تحلیل محتوای کل کتاب توسط پژوهشگر اقدام گردید.

بر اساس یافته‌ها درصد میزان توجه به مؤلفه مهارت‌های زبانی طرح خوانا در محتوای فارسی دوره دوم ابتدایی به قرار زیر است: در فارسی چهارم، متن درس، درست و نادرست، درک مطلب، گوش کن و بگو، نمایش، درک و دریافت ۱۰۰ درصد، تصاویر و بخوان و بیندیش ۲۵ درصد، واژه‌آموزی ۹٤ درصد، دانش زبانی ۹٦ درصد، حکایت و تصویرخوانی ۷۵ درصد، قصه گویی ٦۳ درصد، بخوان و حفظ کن ۷۸ درصد، روان خوانی ۵۸ درصد، و مَثَل‌ها ۸۳ درصد و در مجموع ۸۰ درصد به مؤلفه مهارت‌های زبانی طرح خوانا توجه شده است. در فارسی پنجم، متن درس، درک مطلب، واژه‌آموزی، گوش کن و بگو، درک مطلب ۱۰۰ درصد، دانش زبانی ۹٦ درصد، حکایت ۸۳ درصد، بخوان حفظ کن ۸۰ درصد، تصویرخوانی، شعرخوانی، نمایش،

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

خوانش و فهم، درست و نادرست ۷۵ درصد، تصاویر و بخوان و بیندیش ۲۵ درصد، ، و در مجموع ۸۰ درصد به مؤلفه مهارت‌های زبانی طرح خوانا توجه شده است. در فارسی ششم، متن درس، درک مطلب، واژه‌آموزی، دانش زبانی، دانش ادبی، گوش کن و بگو، درک و دریافت، کارگاه درس پژوهی ۱۰۰ درصد، حکایت، بخوان و حفظ کن و خوانش و فهم ۷۵ درصد، بخوان و بیندیش ٤۲ درصد، تصاویر ۲۵ درصد، و در مجموع ۸۵ درصد به مؤلفه مهارت‌های زبانی طرح خوانا توجه شده است. با توجه به یافته‌های حاصل از این پژوهش و تحلیل‌های سوال یک در مجوع سه پایه، حدود ۸۲ درصد در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم به مؤلفه مهارت‌های زبانی طرح خوانا توجه شده است.

با توجه به جدول شماره ٦، میزان توجه به مؤلفه ادب در کل ١٦ بخش فارسی چهارم ۳۰ درصد، در ۱۵ بخش فارسی پنجم ۲۰ درصد و در ۱۳ بخش فارسی ششم ۲۸ درصد و در مجموع ٢٦ درصد می‌باشد. با توجه به جدول شماره ۷، میزان توجه به مؤلفه جرأت‌ورزی در کل ١٦ بخش فارسی چهارم ۵۷ درصد، در کل ۱۵ بخش فارسی پنجم ٤٥ درصد و در کل ۱۳ بخش فارسی ششم ٤۲ درصد و در مجموع ٤٨ درصد می‌باشد. میزان توجه به مؤلفه مسئولیت‌پذیری طرح خوانا در کل ١٦ بخش فارسی چهارم ٧٦ درصد، در کل ۱۵ بخش فارسی پنجم ٧٦ درصد و در کل ۱۳ بخش فارسی ششم ۵۵ درصد و در مجموع ٦٩ درصد می‌باشد. و در نهایت با توجه به یافته‌های حاصل از این پژوهش و تحلیل‌های سوال دو، در مجوع سه پایه میزان توجه به مؤلفه مهارت‌های زندگی طرح خوانا (ادب، مسئولیت‌پذیری و جرأت‌ورزی) در محتوای فارسی دوره دوم ابتدایی ٤٨ درصد می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد ٦٥ درصد در محتوای برنامه درسی فارسی دوره دوم ابتدایی به مؤلفه‌های طرح خوانا توجه شده است. به نظر می‌رسد با اندکی توجه و تغییر در محتوای برنامه درسی فارسی، می‌توان به تمام اهداف

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

طرح خوانا رسید. با توجه به یافته‌های حاصل از سؤال اول این پژوهش پیشنهاد می‌شود این طرح در قالب و داخل کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی به صورت هدفمند سازماندهی شود تا بتواند به اهداف مد نظر خوانا برسد. پیشنهاد می‌شود محتوای سایر کتب درسی مثل هدیه‌های آسمان و مطالعات اجتماعی نیز از جهت میزان توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی طرح خوانا بررسی و تحلیل شود تا ضرورت اجرای این طرح و تداوم آن مشخص شود.

منابع

ادیب‌منش، مرزبان؛ صدر، آمنه (١٤٠٠). طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی ارتقای مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران*، سال شانزدهم، شماره ٦٢، ٢٥٦- ٢٢٣.

اسدی، مژگان (١٤٠٠). *ارزیابی میزان اثربخشی طرح مدرسه خوانا در مدارس دوره دوم ابتدایی استان چهارمحال و بختیاری*. پایان‌نامه، پردیس بحرالعلوم شهرکرد، گروه علوم انسانی.

اسماعیل‌زاده، علی‌اصغر (١٣٩١). *بررسی رویکردها و رویه‌های آموزش مهارت‌های زندگی در چندین کشور و ارائه تجربیات مشابه*. تهران.

اکبریان، مائده (١٤٠١). تأثیر طرح مدرسه خوانا بر مهارت خواندن و نوشتن دانش‌آموزان پایه دوم ابتدایی ناحیه ٤ کرج. پایان‌نامه، پردیس نسیبه تهران، گروه علوم تربیتی.

جزنی، نسرین (١٣٩٤). *مدیریت منابع انسانی*. تهران، نشر نی.

جوادی‌پور، محمد؛ عزیزی، پروین؛ نوروززاده، رضا (١٣٩٣). میزان تحقق اهداف مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان دوره ابتدایی. *پژوهش‌های آموزش و یادگیری، دوفصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه شاهد*، سال بیست و یکم، دوره جدید، شماره ٤، ١٢٨-١١٣.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

حمیدی‌نصرآباد، اکرم؛ شیخی‌فینی، علی‌اکبر؛ زینلی‌پور، حسین؛ سماوی، عبدالوهاب (۱۳۹۹). ارزیابی ظرفیت کتاب‌های درسی بخوانیم دوره ابتدایی از حیث تطابق با چارچوب سنجش مطالعه پرلز ۲۰۱۶. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران*، سال پانزدهم، شماره ۵۹، ۲۰۴-۱۸۳.

حیدری، عبدالحسین (۱۳۹۹). تحلیل محتوای کتاب‌های نگارش فارسی دوره دوم ابتدایی بر اساس پیوستار نوشتن. *پژوهش‌نامه آموزش فارسی به غیر فارسی زبانان*، سال نهم، شماره دوم، پیاپی ۲۰، ۸۷-۱۱۳.

حیدری، عبدالحسین؛ سیدکلان، سیدمحمد (۱۳۹۸). تحلیل پرسش‌های خواندن و درک مطلب کتابهای فارسی دوره‌ی دوم ابتدایی بر اساس طبقه‌بندی بَرِت (۱۹۷۶). *پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان*، سال هشتم، شماره دوم، ۹۲-۶۹.

دانشگر، مریم. (۱۴۰۰). ارزشیابی برون‌دادهای نظام متوسطه کشور از منظر مهارت-های زبانی و ادبی. *جستارهای زبانی*، شماره ۱، پیاپی ۶۱، ۴۹۱-۵۲۱.

دهقان مقدم، مهناز. (۱۴۰۱). ارزیابی تاثیر طرح خوانا در مدارس شهرستان سرخس. پایان‌نامه، موسسه آموزش عالی فردوس رهجویان دانش - برازجان، گروه علوم تربیتی.

رحمانی، عذرا؛ حسینی‌مهر، علی؛ حیاتی، مریم. (۱۴۰۰). جایگاه مؤلفه‌های آداب و مهارت‌های زندگی اسلامی (طرح کرامت) در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی. *اسلام و پژوهش‌های تربیتی*، سال سیزدهم، شماره اول، پیاپی ۲۵، ۱۰۵-۱۲۳.

رنجبری، الهام؛ رنجبری، الناز؛ افراشته، حلیمه (۱۴۰۰). تأثیر طرح خوانا بر پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی دانش‌آموزان ابتدایی شهر بندرعباس. *سومین همایش ملی پژوهش‌های حرفه‌ای در روانشناسی و مشاوره «با رویکرد از نگاه معلم»*، دانشگاه هرمزگان.

زندی، بهمن. (۱۳۹۹). *روش تدریس زبان فارسی (دردوره دبستان)*. تهران، انتشارات سمت.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی (قاسم‌پورمقدم، حسین؛ اکبری‌شلدره، فریدون؛ بهروان، نازیلا؛ میرائی آشتیانی، مهتاب؛ سجودی، مرجان؛ محمدی، راحله) (۱۳۹۵). *راهنمای معلم فارسی ششم دبستان*. تهران، شرکت افست.

سلسبیلی، نادر (۱۳۹۹). کند و کاو در حوزه ویژگی‌های برنامه درسی مرجع زبان-آموزی دوره ابتدایی. *دوفصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی*، سال هشتم، شماره ۱۵، ۱۰۷-۱۵۰.

سلسبیلی، نادر (۱۳۹۸). ارزشیابی برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی در سطح برنامه درسی اجرا شده. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران*، سال چهاردهم، شماره ۵۵، ، ۱٤۱-۱۷٦.

سیفعلی عباس‌آبادی، سعیده (۱٤۰۰). راهکارهای تقویت مهارت خواندن در پایه اول ابتدایی با نظر به اهداف طرح مدرسه خوانا. *چهارمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات میان‌رشته‌ای روانشناسی، مشاوره و آموزش علوم تربیتی*، تهران.

قادری‌دوست، الهام؛ دانای طوسی، مریم (۱۳۸۹). مطالعه اهداف و مؤلفه‌های آموزش مهارت‌های زبانی (خواندن، نوشتن، گوش دادن، صحبت کردن) در برنامه درسی زبان فارسی دوره متوسطه ایران. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، سال نهم، شماره ۳۵، ۲۳-٦۵.

قربانپورآرانی، حسین؛ زارعی، عباس؛ باقری، سمیه (۱٤۰۰). مقایسه میزان توجه به ساحت‌های ششگانه تربیت در کتابهای فارسی دوره ابتدایی قبل و بعد از اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران*، سال شانزدهم، شماره ٦۲، ۱۹٦- ۱۷۹.

مجدفر، مرتضی؛ قاسم‌پور مقدم، حسین؛ نقی‌زاده محرم (۱۳۹۷). *فهم پرلز (PIRLS) مطالعه بین‌المللی توسعه سواد خواندن*. تهران، انتشارات موسسه مدارس یادگیرنده مرآت.

معاونت آموزش ابتدایی (۱٤۰۰). *دستورالعمل طرح مدرسه خوانا*.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

نجفی‌پازکی، معصومه؛ دادرس، محمد؛ دستجردی کاظمی، مهدی؛ مرادصحرایی، رضا (۱۳۹۷). تدوین استانداردهای مهارت گوش دادن و سخن گفتن، در دوره اول ابتدایی. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران*، سال سیزدهم، شماره ۴۸، ۱۴۰– ۱۰۷.

هاشمی، سیده خدیجه؛ مسعودی ندوشن، عصمت؛ گلزاری، زینب (۱۴۰۰). ارائه الگوی کیفیت‌بخشی تبدیل مدرسه فنی و حرفه‌ای به مدرسه کارآفرین. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، سال بیستم، شماره ۷۷، ۵۳–۸۵.

Abdelhalim Safaa M. (2015). Children Literature Based Program for Developing EFL Primary Pupils' Life Skills and Language Learning Strategies, *English Language Teaching*; Vol. 8, No. 2; ISSN 1916-4742 E-ISSN 1916-4750.

Alberty R M, Kapp CA, Croenewald CJ. (2014). Patterns of Empowerment in Individualas through the Course of a Life Skills Program. *Journal of Studies the Education of Adults*, 2, 20-780

Alzamil, Jwahir (2021). Listening Skills: Important but Difficult to Learn, *ab World English Journal (AWEJ)*. Volume 12. Number3, Pp.366-374. DOI:https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol12no3.25

Aruan, Linda; Sari, Risnovita; Harahap, Ahmad Bengar (2020). Using Prezi Online Software to Improve Teaching Listening Skill, *International Journal of Education and Literacy Studies*, v8 n1 p104-108.

Ashrafi, Ali (2021). The Educational Evolution in Germany, the Study Case: Primary Education (Grundschule). *Journal of Educational Psychology - Propositos y Representaciones*, v9 spec iss 3 Article e1201.

Ayodele, M. O. (2013). A Comparative Study of Textbook Readability and Students Comprehension Levels in Senior Secondary School Biology. *Journal of Educational and Social Research*, 3 (1), 109 – 114.

Boran, Murat; Karakus, Fazilet (2022). The Mediator Role of Critical Thinking Disposition in the Relationship between Perceived Problem-Solving Skills and Metacognitive Awareness of Gifted and Talented Students. *Participatory Educational Research*, v9 n1 p61-72.

Borisova, Ivelina; Lin, Hsiao-Chen; Hyson, Marilou (2020). *Build to Last: A Framework in Support of Universal Quality Pre-Primary Education*, Published by UNICEF, Education Section, Programme Division, 3 UN Plaza, New York, NY 10017, USA, © United Nations Children's Fund (UNICEF).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Chin Nee, Chua; Melor Md, Yunus; Ashairi, Suliman (2019). ICT: An Effective Platform to Promote Writing Skills among Chinese Primary School Pupils. *Arab World English Journal (AWEJ)*. 10, (4). 223-237.

Dilekçi, A. & Çiçek, S. (2022). An analysis of secondary school Turkish language course assessment tools in the sense of PISA reading skill criteria. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET), 9(1), 417-431*.

Duran, Ceren; Güvey Aktay, Emel; Kuru, Oğuzhan (2021). Improving the Speaking Skill of Primary School Students Instructed in a Multigrade Class through Cartoons. *Participatory Educational Research (PER)*, Vol. 8(4), pp. 44-63.

Ghabakhlou, Behzad; Ghalavandi, Hassan; Hosseinpour, Alireza (2021). Provision of Curriculum Model of Student Life Skills at Primary Schools of Iran, *Journal of Educational Psychology - Propositos y Representaciones*, v9 spec iss 3 Article e1124.

International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). *Pirls 2021 Assessment Frameworks Ina V.S. Mullis and Michael O. Martin*. Editors Publishers: TIMSS & PIRLS International Study Center, Lynch School of Education, Boston College and International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).

Karagöz, Beytullah; Adem, İşcan; Sami, Baskin; Ayşegül, Irşi (2017). Investigation of Turkish Teacher Candidates Listening Skills. *Universal Journal of Educational Research*. 5(5): 750-756.

Kayaalp, Fatih; Meral, Elif; Başc Naml, Zeynep (2022). An Analysis of the Effect of Writing-to-Learn Activities Regarding Students' Academic Achievement and Self-Regulation Skills in Writing. *Participatory Educational Research (PER)*, 9(1), 324-348.

Keeley, L.; Dobinson, Julie; Dockrell, E. (2021). Universal Strategies for the Improvement of Expressive Language Skills in the Primary Classroom: A Systematic Review. *First Language*, 41, 5, 527-554.

Kehing, K. L., & Yunus, M. M. (2021). A systematic review on language learning strategies for speaking skills in a new learning environment. *European Journal of Educational Research*, *10*(4), 2055-2065. https://doi.org/10.12973/eu-jer.10.4.2055.

Kourmousi Ntina, Georgios Markogiannakis, Chara Tzavara, Kalliope Kounenou, Achilleas, Mandrikas; Efstathia, Christopoulou;Vasilios, Koutras (2018). Students' Psychosocial

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Empowerment with the ‘Steps For Life’ Personal and Social Skills Greek Elementary Programme, *International Electeronic Journal of Elementary Education*, 10, 5, 535-549.

Meza, A., Rodríguez, I., & Caviedes, L. (2021). Fostering efl preservice teachers’ academic writing skills through reflective learning. *Profile: Issues in Teachers’ Professional Development, 23*(1), 89–106. https://doi.org/10.15446/profile.v23n1.85145.

Mohammed, T., 2022. Designing an Arabic Speaking and Listening Skills E- Course: Resources, Activities and Students' Perceptions. *The Electronic Journal of E-Learning*, 20(1), pp. 53-68, available online at www.ejel.org.

Nancy, Ares; Laura, Cochell (2022). The Role of Cultural Capital in Claims to Educational Sovereignty. *Journal of Curriculum Studies*, v54 n1, p18-37.

Orkin, Wendia (2016). *Improving Student Life Skills Through classroomintervention and intergration*, ERICNO: Ed 432093.

Saat, Ferhat (2022). Effect of Self-Evaluation-Based Oral Reading Method in Elementary School on Reading Fluency and Reading Comprehension. *Participatory Educational Research (PER)*. 9(2), 437-462.

Stollhans, Sascha (2016). *Learning by Teaching: Developing Transferable Skills, Learning by Teaching: Developing Transferable Skills*. In E. Corradini.

Sumarno, W.K., Kusumaningrum, W.R, & Nurhayati, E. (2022). The effects of knowledge and regulation of cognition on the students’ writing skills in a metacognitive process-oriented writing instruction. *Journal of Language and Linguistic Studies, 18*(1), 523-536. Doi: 10.52462/jlls.200

The Legatum Institute Foundation (2021). https://www.prosperity.com.

Yılmaz, Abali Betul; Hulya, Yazici (2020). An Evaluation on Determining the Relation between Listening Skill and Social Emotional Learning Skill. *Eurasian Journal of Educational Research*. 89, 71-92.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]